

Тепла, суха на початку другої декади вересня погода та відсутність опадів стримувала розвиток сходів **озимих зернових** культур, проте сприяла масовому поширенню шкідників, а саме **злакових мух** (при косінні сачком уловлювалося 3-5, макс. до 10 екз. мух на 100 помахів), **блішок, попелиць, цикадок**, інших фітофагів, активне живлення яких відмічається на падалиці. На сходах ранніх строків сівби в Дніпропетровській, Луганській, Кіровоградській областях відмічається живлення гусениць **озимої совки** по 1-2 екз. на кв.м. В степових та лісостепових областях через посуху на полях після стерньових попередників відбувається малоактивне відкладання яєць, відродження та живлення личинок **хлібної жужелиці** (0,5-2, макс. 3 екз. на кв.м в осередках Луганської обл.).

Велике значення в зниженні чисельності **хлібної жужелиці** мають організаційно-господарські та агротехнічні заходи, насамперед дотримання сівозмін, зменшення частки стерньових попередників під озиму пшеницю до 5-10%, своєчасне й без втрат збирання врожаю, луцення стерні, обробіток ґрунту за системою напівпару, знищення падалиці, сівба у другій половині оптимальних строків.

На 2-25% рослин падалиці, сильні роси вночі та тепла погода вдень на початку декади сприяли появі перших пустул **борошнистої роси, бурої іржі, септоріозу**, які проявились в **озимині**. Стан посівів озимих культур, зокрема зернових (пшениці), значною мірою визначатиметься за дотримання організаційно-господарських та агротехнічних прийомів, а саме системи сівозміни, відповідного попередника, основної обробітки ґрунту з операцією ущільнення поверхні ґрунту для збереження вологи, системи збалансованого за NPK удобрення (основне, передпосівне та підживлення).

У посівах **кукурудзи** закінчується розвиток гусениць **кукурудзяного (стеблового) метелика**, якими на 40-72% площ пошкоджено 1-10% качанів (Кіровоградська, Львівська, Харківська, Чернігівська, ін. обл.).

Ретельне подрібнення рослинних решток роторними зняряддями перед заорюванням є головним профілактичним заходом для запобігання поширення шкідника в наступній вегетації. Причому ця операція органічно вписується в технологічну схему обробітку ґрунту в сівозміні.

З хвороб відмічено **гельмінтоспоріоз**, яким охоплено 2-20% рослин, симптоми ураження **пухирчастою сажкою** діагностуються у більшості областей на 2-15% рослин, **летуча сажка** має місце на 1-5% рослин. В порівнянні із аналогічним періодом минулого року в звітному році уражених рослин сажковими хворобами значно менше. На качанах, пошкоджених гусеницями кукурудзяного метелика і бавовникової совки, розвивається **фузаріоз**. В середньому хворобою уражено 1-7, макс. 12% качанів (Полтавська обл.). Хвороба розвивається на верхніх зернівках качана. На 12% рослин виявлено **почорніння судинних пучків**, подекуди **бактеріоз**.

Скрізь на сходах **озимого ріпаку** розвиваються і харчуються **хрестоцвіті блішки** за чисельності 1-6 екз. на кв.м (Київська, Житомирська, Миколаївська, Сумська, Тернопільська, Чернівецька обл.), де ними пошкоджено 3-12% рослин у слабкому і середньому ступенях. **Ріпаковим пильщиком** в кількості 0,2-2, макс. 6 личинок на кв.м, пошкоджено 2-10% рослин (Київська, Дніпропетровська, Житомирська, Миколаївська обл.). Погодні умови вересня сприяли початку заселення сходів озимого ріпаку **капустяною попелицею, ріпаковим листкоїдом, білокрилою, біланами та совками**. **Капустяною міллю** заселено та пошкоджено близько 20% рослин, за чисельності 5-8, макс. 10-12 екз. на рослину (Полтавська, Херсонська обл.). **Капустяною та озимою совками** заселено 10-30% площ, де за чисельності 0,5-1 екз. на кв.м ними пошкоджено від 5-10 до 40% рослин у Баштанському районі Миколаївської області. Заселеність відмічається, в основному, по краю поля. Осередково 1-7% рослин уражені **альтернаріозом, пероноспорозом, циліндроспоріозом, фомозом, чорною ніжкою** (Вінницька, Львівська, Чернігівська обл.). За появи ознак хвороб проводять обробки дозволеними до використання фунгіцидами. Проти чорної ніжки доцільне розпушування міжрядь, боронування. Хрестоцвітих блішок за чисельності 3-5 екз. на кв.м за сухої погоди, $t > 15^{\circ}\text{C}$ знешкоджують через обробки дозволеними до використання інсектицидами.

В степових та лісостепових областях у посівах **соняшника** шкодять **соняшникові вогнівка, шипоноска, вусач, листогризучі совки**. Суха та тепла погода стримували розвиток **фомозу, білої та сірої гнилей, іржі, пероноспорозу, борошнистої роси, фомопсису**, ознаки яких виявлені на 5-30% рослин. У пізніх посівах соняшника триває розвиток **бавовникової совки** III-го покоління. Чисельність гусениць становить 0,5-1 екз. на рослину. Осередково завдають шкоди рослинам гусениці **стеблового метелика** (0,4-1 екз.). Гусениці **соняшникової вогнівки** заляльковуються. Зимують гусениці останнього віку в коконах у верхньому шарі ґрунту.

У посівах **цукрових буряків** на рослинах негативно відображається нестача вологи в ґрунті. 13-30, макс. 45-70% рослин (Київська, Кіровоградська, Львівська, Сумська, Тернопільська обл.) уражені **церкоспорозом**. На 4-20% рослин виявлено **борошністу росу, пероноспороз, фомоз, вірусні жовтяниця та мозаїка**. У Вінницькій, Полтавській, Хмельницькій областях на 2-12% коренеплодах виявлено **гнилі, симптоми парші, дуплистості**. Повсюди вогнищами триває шкідливість гусениць **підгризаючих та листогризучих совок**.

У плантаціях пізніх строків дозрівання **капусти** триває розвиток гусениць **листогрізучих совок, біланів, молей**, рослини заселяють **блішки, попелиці**. **Бактеріози (слизистий, судинний)** уразили 2-20% рослин. На присадибних ділянках громадян вегетативна частина моркви уражена **фомозом**. Хворобу виявлено на 12% рослин у слабкому та середньому ступені.

Перепади денних та нічних температур, наявність краплинної вологи сприяють значному розвитку **сірої гнилі** на **виноградниках** пізнього строку дозрівання (Закарпатська обл.), **оїдіум** відмічений на 3% кущів, 8% грон та 5% ягід (Миколаївська обл.). **Мілдью** обліковується на 2% кущів, 5% грон та 3-5% ягід.

Тривала тепла погода та достатня кількість кормів (падалиця, сходи озимого ріпаку, рослини багаторічних трав тощо) позитивно впливають на розвиток **мишоподібних гризунів** у агроценозах повсюди. Надпорогова кількість гризунів зосереджена переважно в **багаторічних травах** та незораних після жнив полях. Так в осередках Житомирська, Луганської, Полтавської, Рівненської, Сумської, областей нараховують 3-6 жилих колоній на гектарі. На **просапних** культурах обліковується по 1-3 колоній на гектарі. З появою масових сходів **озимих зернових** та **ріпаку** мишоподібні гризуни мігруватимуть в них з полів після збору просапних культур та неугідь. Через це кількість гризунів в озимині зростатиме за активізації процесу розмноження, пік якого зазвичай припадає на жовтень-листопад.

З метою упередження розселення гризунів господарства продовжують проводити комплекс агротехнічних заходів, а саме луцення стерні та зяблеву оранку, яка руйнує нори, знищує кормову базу у значній мірі призводить до механічного знищення насамперед молодняку. При наявності 3-5 і більше жилих колоній на гектарі посіву свідчить про загрозу суттєвих пошкоджень рослин та необхідність захисту їх через обробки дозволеними до використання родентицидами.

В господарствах здійснюється фітосанітарний нагляд за посівами.